

The Abraham & Millie Arbesfeld
Kollel & Midreshet
Yom Rishon

Sunday Morning Learning Programs for Men & Women

W W W.KOLLELYOMRISHON.ORG
W W W.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*We Didn't Start the Fire:
From the Menorah of Mikdash to the
Menorah of the Home*

Rabbi Yaakov Glasser
כ"ה כסלו תשע"ז • December 25, 2016

ספר במדבר 1.

קמב כמדבר ח בהעלותך

ח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ב דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאִמְרָתְךָ אֵלָיו
בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת-הַנֹּרֹת אֶל-מוֹל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ וַיֵּאָרוּ שִׁבְעַת הַנֹּרוֹת:

רש"י 2.

רש"י

(ב) בהעלתך. למה נמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם צמנוכה לא הוא ולא שצטו אמר לו הקצ"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות: בהעלתך. א על שם שהלכה

רמב"ן 3.

ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששכחו בו הכתוב (דברים לג י) ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושכטו כלו משרתי אלהינו. ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטו עליה. אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, וצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו: וב'שון הזה מצאתיה כמגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל:

רמב"ם הל' ביאת המקדשת פרק ט 4.

הולכת עצים: ז וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים לפיכך
אם הטיב הכהן את הנרות
*והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן: השגת הראב"ד
*והוציאן לחוץ מותר וכו'.

שבת כב: 5.

אכחושי מצוה קשיא קשיא מאי הוי עלה א"ר
הונא בריה דרב יהושע חזינא אי הדלקה
עושה מצוה מדליקין מנר לנר ואי הנחה
עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר דאיבעיא
להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה
מצוה ת"ש דאמר רבא י היה תפוש נר חנוכה

שו"ע 6.

סימן תרעה

שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה. ובו ג' סעיפים:

א (א) הדלקה עושה מצוה ולא הנחה שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות
חנוכה מדליקה שם ואין צריך להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה ^ב לפיכך עששית
שהיתה דולקת כל היום שהדליקה מערב שבת א למצות חנוכה למוצאי שבת מכבה

מנחת חינוך 7.

זזה כמה שנים הקשימי על לין זה של הר"מ, דאם הוילאן לחוץ מותר זר
להדליק, הא צמנורה ודאי הדלקה עושה מצוה ולא הנחה, דאי לאו
הכי לא היתה דומה שבת, דאפשר לעשות קודם השבת להדליקה וצצת
יגציה ויניחנה^ג, ומצואר להדיא צרש"י שבת כ"ב ע"ב ד"ה אי הדלקה עושה
מצוה וכו', כדאשכחן צמנורה. ושם צסוגיא מצואר דאי הדלקה עושה מצוה
הדלקה צמקומה צעינן, ואי הדליקה מצפניס והוילאיה גצי נר חנוכה לא
עשה כלום, עי"ש, א"כ כיון דמקום המנורה צהיכל, צודאי צריך להדליק
צמקומה היינו צהיכל, ואלא צמקומה לא עשה כלום, ואיך צתצו הר"מ
והראצ"ד דהדלקתן צחוץ כשרה, הא הדלקה צמקומה צעינן. ואחר זמן
מצאמי קושיא ז' צספר מעשה רוקח לתכס ספרדי על הר"מ פ"ד מחנוכה
ה"ט, הקשה קושיא ז', ואינו תחת ידי כעמ.

ובגוף הדין שכתבו הר"מ והראצ"ד שאין קפידא שמדליקין חוץ להיכל,
תמוה לי מטורת כהניס מפורש צפרשת אמור [פרשה י"ג פסקא
י"ב], צפסוק יערוך אותם לפני ד', פירש שלא יתקן צחוץ ויכניס צפניס,
והציאו הרמב"ן צפירושו על התורה [ויקרא כ"ד, ב'], ואיך חלקו על
הצרייתא דתורת כהניס, וי"ע.

8. יומא כב: 8.

ליחייב הדלקה לאו עבודה היא ולא והתניא
ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו
עצים על האש⁶ לימוד על הצתת אֵלִיתא
שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת
הצתת אֵלִיתא עבודה היא הדלקה לאו
עבודה היא אלא מעתה זר שסידר את

9. תוס' ישנים 9.

הדלקה לאו עבודה היא. שהשלהבת עולה מאליה אבל הצתת האֵלִיתא איכא אש גדול אבל מימה לה"ר יוסף כיון דהדלקה
לאו עבודה היא אמאי כתיב זה כהן דכתיב (ממזרי ט) דבר אל אהרן ואל בניו⁷ בהעלותך את הנרות וגו'

10. כסף משנה 10.

וְ שְׁחִימַת הַקִּדְשִׁים כְּשִׁירָה בִּזְרִים וְכוּ'
מקבלה ואילך מצות בחונה.
כריש פרק כל הפסולים (דף ל"א): ומה שכתב
וכן ההפסוט והניחות והולכת עזים למזבח כשירה
צורים שנאמר צאצאים והקטיר הכהן המזבחה
וכו'. בסוף פרק שני דיומא (דף כ"ו כ"ז). ומ"ש
וכן הדלקת הנרות כשירה צורים שם הדלקה לאו
עבודה היא. ופירש"י דהא כיון שהדליק צרוב
היולא השלהבת עולה מאליה אבל הצתת אש
עבודה שיש בה טורח היא שצריך להצית האור
בעצי המערכה. וכתיב הריטב"א מימה דהא כתיב
דבר אל אהרן וכו' בהעלותך את הנרות ואפשר
לומר דלהכי לא אפקיה בלשון חיוב דבר אל אהרן
ויעלה את הנרות לומר דלאו עבודה היא לחייב
עליה מימה צור כשם שאין חיוב בעבודה שאינה
תמה עכ"ל. ועל מה שכתב רבינו לפיכך אם
הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר
להדליקן כתיב הריטב"ד הפליג כשאמר מותר לזר
להדליקן אלא שאם הדליקן כשירות עכ"ל. וטעמו
של רבינו דכיון דלאו עבודה היא מישרא נמי שרי
כמו שחטתה שהיא כשירה צורים:

11. רמב"ם ספר המצות 11.

✽ מצוה כ"ה ✽

שנצטוו (א) הכהנים להדליק הנרות (ב) תמיד לפני ה'. והוא אמרו יתברך יערוך
אותו אהרן ובניו. וזאת היא מצות הטבת הנרות.

זָהוּ דַעַת הַרְמַב"ם זְכוּרוֹנוֹ לְכַרְכָּה
בְּמִצְוֵה זוֹ, שֶׁהִטְבַּח הַנְּרוֹת הַיָּא
הַדְּלֻקָּתָן כְּמוֹ שֶׁפִּרְשָׁנוּ, אֲבָל דַּעַת
מִפְּרָשִׁים רַבִּים שֶׁהִהְטֵבָה הַיָּא הַדְּשׁוֹן
וְהַקְּנוּחַ וְתַקּוֹן הַפְּתִילוֹת, וְזוֹ הַיָּא מִצְוֵה
בְּפִנֵי עֲצָמָה, וְכֵן נִרְאֶה בְּפָרֵק הַתְּכֵלֶת
בְּמַסְכַּת מְנַחוֹת (דף ג.).

13. חידושי גר"ח

היא, ול"ע. והנראה מוכרח בדעת הרמב"ם, דש"ל דכל
עיקר הך מילתא דהדלקת הנרות אין המלצה בעלמא מעשה
ההדלקה, כי אם דעיקר מלוצה הוא שיהיו הנרות דולקים
תמיד, וזוה שהנרות דולקים הוא דהוי יסוד קיום מלוצה זו,
ועלה הוא דקאמר ג"כ הרמב"ם דהדלקת הנרות היא הטבתן,
ר"ל דבמה שהנרות דולקים כהלכתן בהכי הוא דמיקיימא
מלוצה זו דהטבה, משא"כ עלמא מעשה ההדלקה אינה שייכה
לעיקר קיום מלוצה זו. וע"כ לענין דין עבודה דין חלוקה,

14. משך חכמה

פרשת בהעלותך

להעלות ולהדליק. אבל לדורות כתיב (שמות
כז, כא) "יערך אותו אהרן" – רק הסידור
וההטבה, לא ההדלקה.⁵ וכן (להלן פסוק ג)
"ויעש כן אהרן... כאשר צוה ה'" – שבפעם
הראשונה שנצטוו עשה כן שהדליק, אבל אם
היה לדורות,⁶ הלא לא נודע שעשה "כאשר
צוה" עד יום מותו, וקיים כל ימיו ההדלקה!
וזה ברור.⁷

ח, ג (אל מול פני המנורה).

ספרי פסקא ס' (אין לי אלא מנורה שעשה
בה את הבנים כאב, הקטורת מנין? הרי אתה

ח, ב דבר אל אהרן וכו' בהעלותך את
הנרות.

הנה ביומא כד, ב אמרו הדלקה לאו עבודה
וכשרה בזר. והקשו בתוספות ישנים שהרי
"אהרן" כתיב¹, ונראה משום דתנן² אין מחנכין
את המנורה אלא בנרות של בין הערביים. ורש"י
(לפסוקנו) בשם המדרש, שאהרן היה עצוב
שנתחנך המשכן על ידי הנשיאים, (חלשה אז
דעתו כשלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא
שבטו. אמר (לו הקב"ה): שלך גדולה (משלהם,
שאתה מדליק ומטיב את הנרות) (עכ"ל). וזה³
לחנך המנורה בפעם הראשונה⁴ צוה אהרן

15. ספר מנחת מאיר

כמעשה ההדלקה עצמה משום חינוך, ולכן כאשר תיקנו חכמים שבאותו דור מצות הדלקת נר חנוכה לדורות לזכר הנס, תיקנוה בדומה להדלקת המנורה בימי החשמונאים, והמצוה מתקיימת על ידי מעשה הדלקת הנרות, ומשום הכי קיימא לן בהדלקת נר חנוכה שהדלקה עושה מצוה.

ועם דברינו אלה, נוסף ליישב קושיא שהקשו גדולי האחרונים (ראה פירוש רבינו אליהו מזרחי על הסמ"ג הלכות חנוכה ד"ה ונעשה נס, הובא בב"ח אורח חיים סימן תר"ע), אמאי היו צריכים לנס של מציאת פך השמן שדלק לשמונה ימים, הא הדלקת הנרות דוחה את הטומאה, וכדדרשינן בתורת כהנים (פרשת אמור פרשה י"ג פסקא י"ב) 'תמיד' אפילו בטומאה.

ונראה לומר, שדין זה שהדלקת נרות המערכה דוחין את הטומאה לא נאמר אלא כלפי מצות הדלקת הנרות שבכל יום ויום, ועליה אמרה תורה 'תמיד' אפילו בטומאה, אבל חינוך מנורה חדשה הוא בכלל מצות חינוך שהיא מצוה בפני עצמה ואינה בכלל 'תמיד' האמור בפסוק לגבי הדלקת נרות המנורה, וכמו כן אינה בכלל קרבנות

והנה אותה מנורה שבה נעשה הנס בימי החשמונאים, מנורה חדשה היתה, שעשאוה בני חשמונאי בטהרה לאחר שניצחו את היונים וטיהרו את ההיכל מטומאתו, וכדברי הברייתא במסכת עבודה זרה (ג.ג.) רבי יוסי בר יהודה אומר אף [מנורה] של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית חשמונאי, ופירש רש"י (ד"ה ומלכות) וז"ל ומלכות בית חשמונאי עשאוה [למנורה] במקדש של עץ, לאחר שטימאו יונים את ההיכל ונטלו כל כליו, וגברה יד בית חשמונאי ונצחום, עכ"ל.

ובין שהמנורה היתה חדשה, נמצא שביום כ"ה בכסלו לאחר שמצאו הכהנים פך אחד של שמן טהור שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ובאו להדליק את המנורה, היתה המנורה זקוקה לחינוך, והרי מבואר לפנינו דעת הרמב"ם שחינוך המנורה נעשה על ידי הדלקת הנרות דוקא, ולפי זה באותה ההדלקה הראשונה במנורה החדשה היתה המצוה

16. אבות

הֵלֵל וְשִׁמְאֵי קִבְּלוּ מֵהֶם. הֵלֵל אֹמֵר, הַיּוֹ
מִתְלַמְּדֵיךָ שֶׁל אֲחֵרָן, אֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם,
אֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לַתּוֹרָה: הוּא הָיָה

17. יג' עיקרים להרמב"ם

"אני מאמין באמונה שלמה. שנבואת משה רבנו עליו השלום היתה
אמתית. ושהוא היה אב לנביאים. לקודמים לפניו ולבאים אחריו"

18. אבות דרבי נתן

שאהרן עליו השלום כשהיה מרגיש באדם שתוכו רע, או שהיו מספרים לו שתוכו רע ושבידו עבירה, היה מתחיל לו לשלום, והיה מתאהב אליו, היה מרבה לספר עמו. והיה האיש ההוא מתבייש בנפשו ואומר אוי לי, אילו היה ידוע אהרן צפון לבי ורוע מפעלי לא היה מתיר לעצמו להסתכל בי, כל שכן שידבר עמי, ואמנם אני אצלו בחזקת אדם כשר. לכן אני אאמת את דבריו ומחשבתו, ואהיה חוזר למוטב, ונעשה מתלמידיו הלומדים ממנו. ואמר השם יתברך כשתארו